

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Joannis Schefferi Argentoratensis De Re Vehiculari Veterum Libri Duo

Scheffer, Johannes

Francofurti, 1671

Cap. XX. De vehiculo & arcera.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13156

hebatur. Similis consuetudo mulierum Atticarum ad Eleusina sacra proficiscentium. Scholiastes Aristophanis: Αἱ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐπὶ ἀμαξῶν ὀχούμεναι εἰς τὰ μεγάλα Ἐλευσίνια ἀπέρχοντο. *Atheniensium mulieres plaustris vectæ ad magna Eleusinia proficiscebantur.* Solebant & in Bacchi sacris Poetæ vehi plaustris, multaque ex ijs ad risum composita carmina & dicteria jactare. Suidas in ἐξ ἀμάξης. Ἡ λεγόμενη ἐοῖσι παρ' Ἀθηναίους Λήναια, ἐν ᾗ ἡ γυνὴ ξένοι οἱ ποιηταὶ συγγραφεύς τινα ἀσμάτια τῶν γελασθῆναι χάριν. Ὁ περ Δημοσθένης ἐξ ἀμάξης εἶπεν. Ἐφ' ἀμαξῶν γὰρ οἱ ἄδοντες καθήμενοι ἔλεγον τε καὶ ᾄδον τὸ ποιήματα. *Festum erat Athenis, Lenæa nomine, in quo Poetæ certabant inter se conscriptis carminibus quibusdam risus commovendi gratia. Qualia Demosthenes ex plaustro vocat; plaustris namq; insidentes ea pronunciare ac canere poemata solebant.* Puto autem, plaustris ubi voluisse, imitatione quadam agrestium, ut quæ dicerent, sicut crasse rusticeq; ita libere ac simpliciter dici viderentur. Hoc enim ingenium agrestium, præcipue cum sunt onerati poculis. Atq; huc videtur pertinere, quod & alias in viis publicis dicteria & convicia ex plaustris jactitarent. Quæ de re videri potest Scholiastes vetus Aristophanis in Nubibus ad vocem τραγοδαίμονες, qui simul hinc natum censet proverbium, ἐξ ἀμάξης λαλεῖς, *ἐπ' ἀμαξῶν loqueris*, quod de iis usurpatur, qui sine pudore conviciis incessant alios. Sed de his non est hic agendi locus: & fecerunt jam, qui proverbia compilarunt. Nos quoq; alibi de his jam egimus.

Cap. XX.

De vehiculo & arcera.

Vehiculum quid, speciali notione. Varro explicatur. Veba & vehes differunt. Vehes de certa mensura. Vehes vini, roboris. Columella explicatur. Vehela. Siccum plaustrum, vox nihili. Capitolinus emendatur & exponitur. Iac. Gothofredus notatur. Velatura, quid? vehatio. Sirpea ex junco. In Varrone conjectura. Strata sirpea. Sternere vehiculum. Ovidius corrigitur & explicatur. Sirpiculum. Scaliger notatur. Varro emendatur. Arcera. Scaliger denuo revellitur. Arcirma. Festi lectio vetus defenditur. Vehiculum ad fabas, sirpea ad stercus, arcera ad homines.

Cum hucusque generatim actum sit de plastro; quasdam ejus species commemorabimus. Ex his primo est *Vehiculum*. Equidem vehiculum plerumque usurpari de quocunque genere consuevit. Inde habes *vehicula thesaurum* apud Ciceronem in Verrina VII. & in Orat. pro Milone positum pro rheda legas. *Vehiculum & judiciale carpentum est* apud Vopiscum in Aureliano. Pari modo usurparunt *vehiculum rhedam*, unde *rhedarius vehicularius fabricator* apud Capitolinum in Maximo & Balbino. Tacitus XI. Annal. c. 32. habet *vehiculum*, quo purgamenta hortorum eripiuntur. Atque sic invenias de alijs. Tamen observamus vehiculum etiam speciali notione usurpatum, docetque manifestè Varro lib. IV. de L. L. ubi primo ait, locuturum se de his, quæ jumenta ducunt, deinde subdit tragulam, post sirpeam, tum venit ad vehiculum, & ait, *vehiculum, in quo faba aliudve quid vehitur, quod ex viminibus videretur*. Ostendit ergo, vehiculum nec tragulam esse, nec sirpeam, ac ne arceram quidem, siue plastrum, à quibus omnibus ibi distinguit, sed esse sui ac peculiaris generis. Est autem hoc vehiculum à *veha*. Varro supra indicato loco: *Brevis veha, vehiculum est*. Porro *veham* Osci appellabant *vejā*, erat autem *veja*, plastrum. Festus: *Veja apud Oscos dicebatur plastrum*. Jam si veja siue veha, plastrum, vehiculum iderit, quod *plostellum* veteres dixere, hoc est plastrum parvum. Ita namque habes *plostellum Pænicum* apud dictum Varronem lib. I. de R. R. cap. 52. Quam ob causam dixi quoque, vehiculum de genere plastrorum esse. At vero diversum facit à plastro ipse ille Varro. Nempe Varro propriissima significatione plastrum accipit de illo solo genere, quod ex omni parte palam est, & conspicienda facit, quæ in eo vehuntur. Atque hujus generis vehiculum non fuit, sed contextum ex viminibus. Unde quoque Varro dixit ita nuncupatum. *Vehiculum*, ait, *quod ex viminibus videretur*. Ita namque ibi lego, non ut habent editi, *quod ex viminibus uterentur*. Quanquam & ex ista lectione constet, ex viminibus texti consuevisse. Plastrum fuit nudum, huic si ex viminibus imponebatur vas contextum, tum non *plastrum*, sed *vehiculum* appellabatur. Quod si vas illud esset majus, & ve-

& vehiculum longius, dicebatur *veha*, ut jam vidimus. A *veha*, nominata *vehes*, id est mensura, quantam capit *veha*, quod non observarunt magistri, qui simpliciter à *vehendo* deduxerunt. Atqui *vehes* non id tantum denotat, quod vehitur, sed quod vehitur certo genere, tantum ponderis aut mensuræ capaci. Quomodo *vehes* stercoris est octoginta modiorum. Columella R. R. lib. XI. c. 2. *Vehes stercoris habet modios octoginta*. Idem observarunt & in lignis vel materia. Sic robur dedolata pedum viginti, pinus viginti quinque, ulmus & fraxinus triginta *vehem* dicebantur constituere. Idem auctor paulo ante: *Materias si roborea est, ab uno fabro dolari ad unguem per quadrata debet pedum XX. hæc erit vehis una. Pinus autem V. & XX. pedum æque ab uno expeditur, quæ & ipsa vehis dicitur. Nec minus ulmus & fraxinus pedum XXX. cupressus autem pedum XL. tum etiam sexagenum pedum abies atq; populus singulis operis ad unguem quadrantur, atq; omnes hæc mensuræ similiter vehes appellantur.* Ubi nota, aliter definiri *vehem* pini, aliter roboris ac generis alterius, quod existimo propterea factum, quia non est pondus omnibus æquale, ac sic longior cupressus, quam vel fraxinus, vel ulmus, vel pinus *veha* gestari deferriq; potuit. Et hæc quidē *vehes* multū differens à *veha*, cum hæc instrumentū sit, illa instrumenti mensura. Ex *vehe* nihil; at ex *veha*, *vehiculū*, pro quo credo & *vehelam* usurpasse. Julius Capitolinus in Maximinis, cap. 13. *Sine delicto Comsulares viros & Duces multos cum interimeret, alios siccis vehelis exhiberet, alios in custodia detineret, nihil denique pratermitteret, quod ad crudelitatem videretur operari, contra eum defectionem pararunt.* Ita legit locum hunc Salmasius, cum vulgati habeant *Scythicis vehiculis*, atq; addit: *Optimus liber vehelis hoc loco legit, pro vehiculis.* Sic autem à *veho*, *vehela*, ut *custodela* à *custodio*, *loquela* à *loquor*, *sequela* à *sequor*. *Vehelas* igitur hic *plaustra* interpretor, quibus temerè impositos reos exhiberi sibi jubebat Maximinus. *Siccas autem vehelas pro nudis dixit, & nullo vestimento instratis vel solis sine ullo comitatu servitorum.* Hæc Salmasius. Ubi tamen æqvè bene, uti arbitror, à *veha* derivare possumus *vehelam*, ac à *veho*, cum eodem modo à *custodia* sit *custodela*, à *svada*, *svadela*, à *canna*, *cannela*. Sed & quod de *plaustris*

seu *vehelis siccis* differit, ignoro, an assensum mereatur. *Siccum* sanè positum pro *nudo* an occurrat alibi, haud scio. Et videtur ipsa rei ratio repugnare. *Siccum* namq; τὸ ξηρόν, ut reddunt Glossæ. Nonius cap. 4. exponit *aridum* & *sine humore*, item *sobrium* aut *firmum*, quorum neutrum quadrat ad præsentia. Nec enim, quod humore destitutum, destitutum etiam consortio: Neque inter consortium & humorem aliqua similitudo est. Quare mihi quidem pro *siccis*, quod occurrit in antiqvis, etiam Palatinis, legendum *citis* videtur. Scilicet τὸ *citis* primum ex præcedenti voce *alios*, adhæsit *s*, ita de in factum *Scitis*; Quod cum ineptus librarius scriptum per compendium putaret, explendo, quod nempe deerat, confecit *Sciticis* & *Scythicis*. Alius ex *scitis* fecit per ineptam transpositionem *sictis*, cumq; *c* & *t* in Manuscr. litteræ sint affines, alius putavit esse *siccis*. Est autem *cita vehela* optimè dicta pro celeri, festina, optimèq; apponitur sequenti, *in custodia detinuit*. Hoc enim vult, alios longo tempore continuisse in vinculis, ac ne cognoscere quidem causam eorum, vel audire ipsos voluisse. Alios contra ad se deferri vehiculis, quanta posset festinatione, præcepisse. Hoc modo *currus citos* usurpavit Seneca in Hippoliti Act. iv. v. 1074.

-- -- -- -- *Haud aliter citos*

Currus gubernat. -- -- --

Et apud Catullum Epigr. 52. inveniuntur *cita bigæ*.

Non Rhæsi niveæ citæque bigæ.

Quicquid autem sit de lectione, illud pæne constat *vehelam* esse apud Capitolinum, quod apud alios *vehiculum*. Ut proin confundere vir celeberrimus cum vehatione, vehatura, velatura non debuerit. Sic autem ait in Notis ad l. 3. lib. xiv. Cod. Theodos. t. 6. *Vehatio est vectura, quæ fit vehibus, seu vehatura, ut etiam vocatur apud Festum, vel, ut nonnulli malunt, velatura. Denique vehela, quam vocem restituit Salmasius Capitolino in Maximinis. Malè censet idem esse vehelam, & velaturam. Vehela namq; vehiculum est, vel, ut doctè ait Salmasius, plaustrum. At verò velatura vehendi negotium, quod vehelis perficitur. Alio nomine vecturam explicat, & rectè. Quod verò vecturam scribit vehibus fieri, id quoq; parum conve-*

convenit: Debuisset enim *vehis* scribere. Sed nimirum non distinguit inter *veham* & *vehem*, sicut multi alii, quod tamen necesse esse supraplanum fecimus. Quæ vectura est seu velatura, eadem est & *vehatio*, quod ipse vir doctissimus agnoscit. Igitur non debuit *vehelam* in Notis, & deterius in Indice, *plaustrigenus* explicare. Vehatio non plaustrigenus est, sed vectura, quod ostendit ipsa lex, in qua fit mentio vehationis. Verba sunt huiusmodi: *Hujus autem vehationis ita sit ratio partita, ut mille quinquaginta onera formis, alia sartis tectis annua deputentur.* In his verbis onera sunt, quæ in verbis præcedentibus sunt *vehes*, quod agnoscit ipse doctissimus Gothofredus. Porro, talium seu onerum seu vehum mille quinquaginta unilex tribuit vehationi. Ergo fieri non potest, ut vehatio sit vehela, cum vehela unam tantum veham sive unum onus capiat, proprièque *onus* sive *vehes* appelletur, quantum vaha seu vehela contineri potest. Verum nobis ad vehiculum est redeundum, de quo jam ex Varrone observavimus, quod ex viminibus fuerit confectum. Sed quæ illa vimina? Num virgæ hic intelligendæ, quales falicis, coryli, ac similium? At verò virgæ pertinent ad sirpeas. Varro: *Sirpea, quæ virgis sirpatur, id est, colligando implicatur. Vehiculum, quo ex viminibus uterentur.* Sirpeas vult factas ex virgis, vehicula ex viminibus. Atqui virgæ quoque vimina. Sunt enim *vimina* sic à *viendo* dicta. *Viere*, porro, *inflectere*, *vincire*, *ligare*, Græcis *πλέειν*, ut quæcunque sic ligari ac inflecti consueverunt, & à Græcis *πλέγμια* vocantur, ea sint & vimina. Porro, talia vel præcipuè sunt virgæ, quales falicis, betuli, coryli ac ejusmodi. Ut, si diversa esse à vehiculo sirpea debuit, ea ex virgis colligata esse non potuerit. Et profectò *sirpea* est à *sirpo*, quod nemo non intelligit. Porro, *sirpus* Græcè *σχοῖν*, id est, *juncus*. Glossæ veteres: *juncus*, *σχοῖν*. Ita sirpea non sic generatim erit ex viminibus, sed junco sirpata. Unde quoque in suspicionem venio, quasi Varro scripserit, *sirpea, quæ sirpis sirpatur*, & non, *quæ virgis*. Possis quoque *scirpis* legere. Nam in eo Vossio assentiendum, quod sit idem *sirpus*, atque *scirpus*. Et de scirpo Festus: *Scirpus est id, quod in palustribus locis nascitur, leve & procerum, unde tegetes sunt.* Ubi nota, tegetes ex scirpo fieri consueville, quod

quod & Plinius confirmat lib. XVI. cap. 37. *Scirpi fragiles palustresque ad tegulum tegetesque.* Hinc enim & firpea, quæ tegebatur plaustrum. Ovidius lib. VI. Fastor.

*At Dominus, discedite, ait, plaustroque morantes
Sustulit, in plaustro firpea strata fuit.*

Sic legendum locum hunc, non, ut vulgo editur, *firpea lata*, monuit me Nobilissimus amicissimusque Heinsius. Dicit firpeam fuisse *stratam* in plaustro, quod accipio de firpea ibi reposita loco vestium. Solebant enim vestes imponere vehiculis, ut melius & mollius in eis sederent, idque *sternere vehiculum* vocabant. Gellius lib. XX. cap. I. *Arcera vocabatur plostrum, quasi arca quædam magna vestimentis instrata, qua nimis ægri aut senes portari cubantes solebant.* Vides, instratum vestimentis plostrum, quod cum fiebat, *sterni* dicebatur. Lex duodecim tabularum eo ipso loco: *Si nolet, arceram ne sternito.* Hinc ergo *stratum vehiculum*, vestibus instratum. Verum loco vestium agrestes adhibebant firpeam, id est, *πλέγμα* seu contextum ex juncis, quod Festus Pliniusque *tegetem* appellant, recentiores vocant *mattam*. Talis firpea in Ovidiano plaustro fuit strata. Nisi recenta lectione veteri existimamus firpeam *latam* esse dictam in oppositione rotundæ, ac significare planam, qualis matta esse consuevit: Cum rotunda sit in orbem flexa contextaque corbis instar. *Sirpiculum* profectò apud Columellam corbis est, in quem colliguntur flores, lib. X. -- -- *Cano jam vimine textum*

Sirpiculum ferrugineis cumulate hyacinthis.

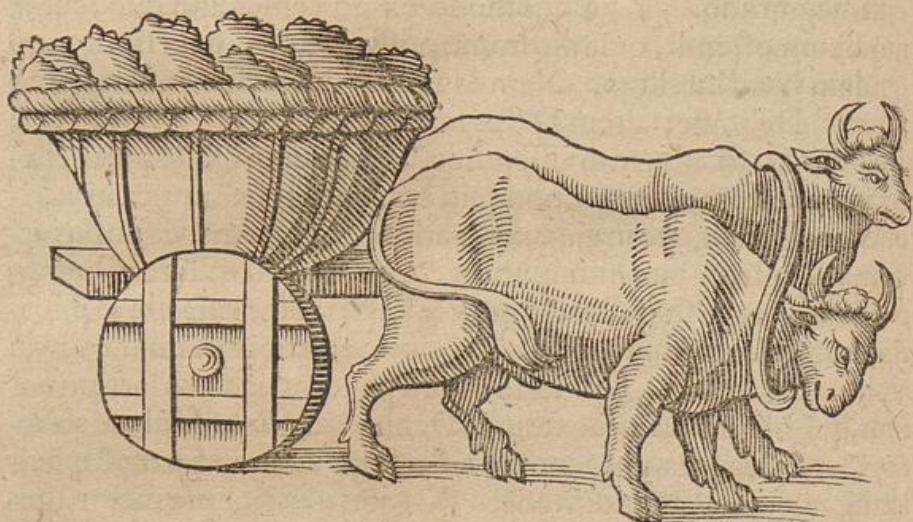
Quare firpea corbem aliquando denotabit maiorem, cuius cum rotunda sit figura, potest alteram firpeam Ovidius differentie causa nominasse *latam*. Nempe duplices fuere firpeæ, aliæ latæ instar vestis, ad insternendum integendumque, aliæ rotundæ vel quadratæ, ad continendum. Ita habes *firpeas stercorarias* apud Catonem de R. R. cap. 10. quibus stercus continebatur. Hæ latæ nequiverunt esse. Ergo instar corbium rotundæ vel quadratæ. Imponebantur autem ambæ plaustris; Latæ, quando in eis sedere deberent homines; Alterius generis, quando evehendum stercus, vel id genus. Quæquæ ratio posterior longè fuerit frequentior, cum ferè semper
firpeæ

firpea de ea exponantur. Dixi, firpeas impositas, & impositas esse
 plaustris. Docet manifestè locus Ovidii, superius allatus, in quo
 clarè dicitur fuisse firpea *IN plastro*. Quare firpea non fuit plau-
 strum, sed nec distinctum à plastro genus vehiculi, quando pro-
 priè loquendum, sic enim *in plastro* esse nequivisset, verum ali-
 quid, quod vehiculo imponebatur. Contra quidem Scaliger in
 Conjectaneis ad Varronem: *Sirpea: Lucilius: Tintinnabulum abest
 hinc sirpiculeque olerorum. Est autem vehes ex crate. Sunt enim hic duo
 genera vehiculorum, sirpea, aut sirpicule & tintinnabulum.* Malè ta-
 men sirpeam facit vehiculum, si vehiculum intelligas pro eo, quod
 incedit rotis. Non enim vehiculum fuit, verum pars illius. Quod
 ostendit ipse, quando vocat *vehem ex crate*. Vehem enim hic intel-
 ligit, quæ est, diciq; debet vaha. Porro, vaha plastrum, ut est supra
 indicatum, quod profectò nunquam est ex crate. Id, quod ex crate
 fuit, plastro imponebatur. Sirpea igitur non fuit vehiculum, nec
 vaha, multoq; minus vehes ex crate, verum ipsa crates. Neq; alia
 est causa, cur sit dicta sirpea. *Sirpeus* nimirum adjectivum est à *sir-
 po*, proprièq; id significat, quod est ex sirpis, id est, scirpis, quomodo
 & à *scrupo* est *scrupus*. Ergo sirpea per se nihil notat, verum in re-
 spectu substantivi, quod in ea intelligitur. Id verò aliud non potest
 dari, quam crates. Crates nempe notat in commune *πλέγμα* cujus-
 cunq; generis. Erat porro alia ex aliis contexta rebus, una ex sirpo,
 quæ proinde *crates sirpea*, & omisso substantivo, sicut fit in plurimis,
sirpea est dicta. Talis sirpea imponi plastro consuevit. Unde
 postea fiebat, ut non plastrum amplius, (id enim nihil tale habuit
 impositum) sed sirpea nominaretur. Quod si crates esset aliis ex
 viminibus, tum non sirpea dicebatur plastrum, cui imponebatur,
 sed *vehiculum* aut *vaha*. Et hanc puto veram esse utriusq; generis
 differentiam. Nam alias non minus sirpea ex viminibus, quam ve-
 hiculum. Docet Columella, quando in superioribus *vimine tex-
 tum sirpiculum* memoravit. Item Varro, quando ita ait lib. I. R. R.
 cap. 23. *Alia alio loco serunda, ut habeas vimina, unde viendo, (ita
 malo, pro utendo) quid facias, ut sirpeas.* Ut sic inter vehiculum &
 sirpeam non ea fuerit differentia, quod vehiculum fieret ex vimi-
 nibus,

nibus, sirpea ex virgis, sed quod sirpea ex sirpis, vehiculum non ex sirpis, verum aliis viminibus. Atq; sic intelligendum & legendum Varronem existimo. Sed interdum loco cratis ex sirpo aut viminibus aliis, plauastro imponebatur capsula ex tabulis lignicis conjuncta: atq; tum appellabatur *arcera*. Nam *arcera*, sicut ait Varro, *quod ex tabuleis vehiculum erat factum ut arca*. Vocat hic vehiculum, *arcera*, non quod per se vehiculum fuerit, sed quod impositum vehiculo dederit nomen, tanquam pars, per quam ab aliis, sirpea & similibus distingueretur. Quomodo & plaustrum appellavit Cæcilius apud Gellium lib. XX. c. i. *Arcera vocabatur plostrum tectum undig, & munitum quasi arca quædam magna*. Plostrum propriè non erat tectum sed apertum, ut quod omnia palam haberet, quæ in eo vehebantur, sicut sæpe diximus. *Arcera* igitur per se ac propriè non fuit plostrum. Dicitur tamen plostrum, quia plostro fuit imposita. Ideo & *plostrum tectum* dixit Cæcilius itemque *munitum*, tabulis existimo ut Varro docet. Atque hoc est triplex plaustrum, de quo dicere constituimus; *Vehiculum* videlicet *sirpea*, & *arcera*: Vehiculum, quod contextum erat ex viminibus, sirpea quod ex sirpo scirpove, *arcera*, quod ex tabulis. Quanquam de *arcera* mens sit alia Scaligeri. Sic enim habet in verborum Etymologia, subdita Conjectaneis in Varronem. *Arcera, ab ad & carrus. Id erit ad verbum, epiredium, spuria & hybrida voce. Arcera, pro accerra, ut arvenire, arcedere*. Ita Scaliger, in quibus sunt non pauca dubia & incerta. Nam primo nunquam in vetustis libris est *arcera* geminata littera, sed semper una simpliciq; *arcera*, quod ad arcem, quam ad currum propius accedit. Dicas, veteres non geminasse litteras, cur ergo, si à *currus* est, non dixerunt *arcerrus*, vel *arcerus*, sed *arcera*? Jam quid est *ad currus*? Respondetur, quod est *epiredium*. Quasi currus idem sit & rheda. Si à rheda, *epiredium*, ad *arcerram* nihil pertinebit, quia multum inter sese differunt currus atq; rheda. Verum alias de *epiredio*. De *arcera* dubitate vix valemus, quin ab arca sit, propterea, quia fuit ex tabulis, quia fuit clausa tectaue, quale nil ad rhedam *epiredium*ve pertinet. Addit ad postremum Scaliger: *nisi sit eadem origo cum arcirma*. Quod haud

haud paulo melius videtur, quando & *arcirma* est de genere plaustrorum. *Festus*: *Arcirma* genus plaustri est modici, quod homo gestare possit. Ita habent Manuscripti veteres, non *arcuma*, nec, quo homo gestari possit. Et *arcirma* quidem vocem rectam esse inde etiam colligitur, quod eandem retinet Onomasticon vetus Argentoratense, in quo pariter *ἀραζα*, id est *plaustrum* explicatur. Quod vero dicitur ab uno posse gestari, id quam bene sese habeat, ignoro. Plaustra saltem non gestantur, sed trahuntur, cum instructa rotis fuerint, qualia gestari prorsus inconueniens apparet. Nisi arbitramur, ista esse addita, non ut ostendant, quomodo id plaustri genus promoveri possit soleatve, sed quam exigua fuerit ejus magnitudo. Sane quomodo ex eo vehiculum quodcunque modicum ostendi, quia illo homo possit gestari, necesse sit, ego quidem haud intelligo. Nam & maximo vehiculo gestari homo potest. Debuisset saltem *Festus* scribere, quo unicuique tantum homo gestari possit, sic ad rem dixisset aliquid. Jam cum nihil hujus generis apud *Festum* occurrat, nondum consentire possum nec in lectionem vulgatam, nec in ejus explicationem. Mihi manet potius *arcirma* plaustrum tam minutum, ut & homo possit tollere in humeros, ac si necesse sit, gestare. Potuitque *Festus* respexisse ista explicatione sua ad locum aliquem scriptoris veteris, ubi tale quidpiam de *arcirma* legebatur. Quomodo in non paucis aliis ab eo factum norunt, qui diligentius inspexerunt. Denique *arcirma* mihi plane ab *arca* videtur derivata, nec innuere nisi tale genus, quod *arceā* appellarunt, nisi quod minutum esset. Sed quis usus fuit praedictorum generum? Etiam hoc novimus ex *Varrone*, quando vehiculum quidem scribit adhibitum ad fabas devehendas. *Vehiculum, in quo faba, aliudve quid vehitur*. Primum fabam nominat, post & aliud quid quo puto intelligere legumina similia. At vero *sirpeam* ait adhibitam ad evehendum stercus. *Sirpea, in qua stercus, aliudve quid evehitur*. Fuit igitur opinione *Varronis* vehiculum honestius paulo, *sirpea* inhonestius. Vehiculum pertinuit ad vehendum *sirpea* ad evehendum. In illo portabantur fabae aliaeque usibus humanis necessaria, in

hac sterco, aliq; rejicula & non utilia. Sed hæc differentia non est perpetua. Nam apud Tacitum habemus *vehiculum*, quo *purgamenta hortorum eripiuntur*: & contra apud Lucilium *sirpiculas oleorum*. Quare Varro respexerit ad usum horum non perpetuum, sed frequentiore. Sirpeas profecto adhiberi solitas ad sterco, quisquilias, & purgamenta evehenda docet Cato quoque, quando in oleto requirit *sirpeas stercorarias tres* C. 10. R. R. & in vinea *sirpeam stercorariam unam* capite sequenti. Sirpeæ quæ fuerit species, in antiquis monumentis nondum vidi: at vehiculi sine dubio est ista, quam ex monumento veteri exhibet Lucas Petus de Mensuris.

At vero arceræ usus qualis fuerit, colligitur ex verbis Cæcilij apud Gellium loco in superioribus laudato. *Arcera*, inquit, vocabatur *plostrum tectum undiq; ac munitum, quasi arca quædam magna, vestimentis instrata, qua nimis ægri aut senes portari cubantes solebant*. Monstrat hisce verbis primum, arceras pertinuisse ad vehendos homines, nec tamen quoslibet, verum ægros, qui non possent ambulare, aut senes. Deinde non sedisse in arceris, verum cubasse, atque ita ad cubandum fuisse paratas. Atq; hunc arceræ usum docet quoq; lex duodecim tabularum, in qua sic habetur apud dictum Gel-

Gellium: *Si in jus vocat, si morbus æ vitasve vitium extitit, qui in jus vocabit, jumentum dato: si nolet arceram ne sternito.* Quæ verba sic Cæcilius exponit: *In jus vocato pauperrimo homini vel inopi, qui aut pedibus forte agris esset, aut quo alio casu ingredi non quiret, plostrum esse dandum censuerunt: neque in sterni tamen delicate arceram jusserunt, quoniam satis esset in valido hujusmodi vetaculum.* Discimus & ex his, arceram pertinuisse ad invalidos: sed quæ peculiaris observatio est, non omnes, verum pauperes, ac inopes. Nempe plaustrum arcere fuit, in quo vehi opulentiores minime solebant. Quod de senibus habetur in superioribus, id confirmari potest loco Varronis ex Gerunti didascales, ubi ait: *Vehebatur enim cum uxore vehiculo, semel aut bis in anno, arcera.* De sene hic sermonem esse docet inscriptio libri, ex qua constat, totum ad ducendos senes fuisse paratum. Et sic Popma: *Senex ille unus hominum antiquorum scilicet, ita vegeto & firmo corpore erat, ut quamvis ætas licentiam daret utendi arcera, tamen ea raro vehiculo assidue veheretur.* Sed num solus hic arceræ fuit usus? Ego vix persvadeor. Quid enim? An si cui negotium evenit cum invalido inope, quo eum trahere in judicium posset, opus fuit, ut prius strueret arceram? Non opinor. Quin potius inter alia vehicula & arceras habuisse cenfeo. Scilicet quæ vehi debent, non ejusdem omnia sunt generis. Quædam simplici imponi possunt plaustro, ut afferes, tigna, saxa: quædam quia sunt minuta, contineri vase debent, ut sunt trapa, poma, olera, legumina. Et huc pertinent vel ex viminibus contexta vehicula, vel ex scirpo colligatæ sirpæ. Quædam sunt adhuc fluidiora, ut ne tali quidem genere contineantur, sicuti e.g. arenæ. Ad hæc opus vase confecto è tabulis ligneis, undiq; recto, & undiq; clauso, capsæ seu arcæ modo. Non igitur est dubium mihi, quin arceræ alius quoque apud veteres fuerit usus. Ac videtur posse demonstrari ex antiquo monumento, quod in descriptione ædium Barbarinarum prodit Telius. p. 179. ista ratione.

Vehiculum quod hic exhibetur, plaustrum est, quod vel rotæ testantur. Porro ei non incumbit aliquid contextum ex virgultis, ut specialiori notione dici possit vehiculum, nec ex juncis, ut vocari queat sirpea, sed ex tabulis ligneis, quod arcerae proprium fuisse diximus. Itaq; vix dubitare possum, quin hæc species sit arcerae apud veteres, cum præsertim circumquaq; clausum sit, quod plaustro incumbit, speciemque arcæ pulchre præ se ferat. Jam si, quod existimo, hæc arcera fuit, patet utiq; adhibitas arceras etiam ad venationes, impositasq; illis captas feras. Nam venationem exhibet id monumentum integrum, uti omnia testantur. Atq; hoc fortassis est, quod voluit Seneca in Hippolito Actum I. v. 75.

-- Fertur plaustro
Præda gementi. Tum rostra
canes
Sanguine multo rubicunda
gerunt.

Adde

Adde cætera, nam convenientissima monumento habent, ac id totum veluti describunt. *Prædam* vocat capta per venationem animalia, uti solent, quod ad Phædrum pridem demonstravi. Hanc prædam ait ferri plaustro. Quod si monumentum vetus attendimus, non de plaustro simplici accipiendum, sed de eo, quod impostam habuit arceram, & ex eo arceram nominatum fuit. Verum supra diximus, arceras usurpatas ad minuta maximèqve fluida; quale quid censerî præda hic proposita non potest. Nempe alius est proprius arceræ usus, atq; id, cuius gratia fieri arceram primitus necesse fuit; Et alius illius usus adventitius, & id, quod qualibet obvia de causa ipsi potest imponi. Alias enim ne quidem ægrotos imponere ipsis debuissent. Qui tamen impositi huic generi vel ideo, quia debiles certius ibi ac sine metu prolapsionis cubabant.

Cap. XXI.

De Benna.

Benna. Cato explicatur & emendatur. Benna corbis. Bocharti sententia ponderatur. Vossius rejicitur, & Scaliger. Benna Gallorum. Festus defenditur. Benna testæ. Bennarius. Benna ad bella. Σκὺρα πῦρ. Combennones. Convennit. Glossæ explicantur contra Scaligerum. In benna pugnatores plures.

Superest adhuc genus unum cum duabus rotis, quod à Gallis *benna* nuncupatum. Gallicam enim vocem esse discimus ex Festo, qui sic habet: *Benna lingua Gallica genus vehiculi appellatur.* Invenimus tamen ea usum etiam Catonem libro de R. R. cap. 23. ubi inter alia: *Cum pluet, quala parentur, sarciantur, far molatur, benna emanant.* Frustra sunt, qui aliud vocabulum substituunt, ac facili consensu codicum & optimorum & antiquissimorum reselluntur. Dicas, quid hic agit vehiculum, & quomodo huc potest pertinere, ac referri inter ea, quæ opus sunt ad vindemiam, & ideo paranda? Nam de talibus toto eo capite est sermo. Scilicet non semper *benna* est vehiculum, sed interdum corbis longior è viminibus contexta colligataqve, qualis utiq; in vindemia est utilis & necessaria. Neq; *bennam* aliam Cato intellexit isto loco, ut proinde nulla hic sit difficultas. Illud magis cogitandum, quare Cato dicat, *bennas*

illas